

levering, om voor het minst oprechtheid tot elken prijs te gewinnen, en o! tot eeuwige schande der kerk moet het beleden: dáárdoor en niet door de levenskracht der kerk is thans het zuurdeesem der farizeën weer ietwat uitgedreven en de heilige gewetensvrijheid weer naar heur rechten op weg.

De scheiding der geesten is dus gekomen en de eenige vraag die thans nog overblijft geldt dien bouwval van de eens zoo prachtige kerk onzer vaderen, waarop thans door onze schuld onze tegenstanders een even deugdelijk recht bezitten als wij. Even deugdelijk, — niet natuurlijk als we letten op den geest, maar nog eens de rechtsbevoegdheid der uitwendige kerk mag zich tot den geest niet uitstrekken. Heeft zij zelve eenmaal geheel vrijwillig aan die duizenden en tienduizenden recht op haar medebezit gegeven, gegeven zonder beding of voorbehoud, gegeven zonder eenige beperking, gegeven toen ze zelve reeds lang de teugels had laten glippen, dan mist ze thans ook elke bevoegdheid om dat recht eigenmachtig te vernietigen, en moet ze het medebezit der anderen eerbiedigen, zoolang zij zelve dit niet afstaan. De niet-handhaving van haar eigen recht in het verleden geeft aan de kerk in het minst geen vrijheid om thans het recht van anderen aan te randen. Noch in ons persoonlijk leven, helaas! noch in het leven der kerk heeft berouw ooit terugwerkende kracht. Neen, we moeten de bittere waarheid onder de oogen durven zien, dat die kerk waaraan het bloed onzer vaderen kleeft, voor ons onherroepelijk verloren is, zoo de tegenstander meent dat het handhaven van zijn bezitsrecht hem de moeite loonen zal. Immers keurt hij het bezit der kerk die moeite waardig, slaat hij de hand aan het meer dan half gesloopte wrak, dan wordt 't weer opgetuigd, maar